

Retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk

Bokmålsversjon

Språkrådet

Innhold

Innledning.....	4
1 Hvorfor normere?.....	4
2 Språkpolitisk grunnlag for normering.....	5
3 Faglig grunnlag for normering.....	6
3.1 Eksplisitte vedtak.....	6
3.2 Implisitte vedtak.....	7
3.3 Orddannelse i norsk.....	7
3.4 Faktisk språkbruk.....	7
4 Språkspørsmål og normering.....	7
4.1 Normativ beslutning eller råd.....	8
4.2 Hva slags spørsmål kommer til fagråd 3?.....	8
5 Særskilt om bokmål.....	9
5.1 Bakgrunn.....	9
5.2 Prinsipper for normeringen av bokmål.....	9
5.2.1 Selvstendighetsprinsippet.....	9
5.2.2 Stabilitetsprinsippet.....	10
5.2.3 Bruksprinsippet (ususprinsippet).....	10
5.2.4 Stramhetsprinsippet.....	10
5.2.5 Enkelhetsprinsippet.....	10
5.2.6 Tradisjonsprinsippet.....	10
5.2.7 Ordforrådsprinsippet.....	10
6 Særskilt om nynorsk.....	11
6.1 Bakgrunn.....	11
6.2 Prinsipp for normeringen av nynorsk.....	11
6.2.1 Selvstendighetsprinsippet.....	11
6.2.2 Stabilitetsprinsippet.....	12
6.2.3 Bruksprinsippet (ususprinsippet).....	12
6.2.4 Stramhetsprinsippet.....	12
6.2.5 Enkelhetsprinsippet.....	12
6.2.6 Talemålsprinsippet.....	12
6.2.7 Tradisjonsprinsippet.....	13
6.2.8 Ordforrådsprinsippet.....	13
7 Særskilt om normeringshensyn ved fastsetting av terminologi.....	13
7.1 Normering og grenseflaten mot terminologi.....	13
7.2 Normert form for termer.....	13
7.3 Samarbeid med termfaglige miljøer.....	14
8 Særskilt om normeringshensyn for navn.....	14
8.1 Hvilken rolle har Språkrådet i normering av navneformer?.....	14
8.2 Navn som Språkrådet normerer etter vanlig prosedyre.....	15
8.3 Annet arbeid med navn i Språkrådet.....	15
9 Retningslinjer for normering av importord.....	15
9.1 Behov og definisjoner.....	15
9.2 Vurderingsgrunnlag.....	15
9.3 Nærmere om fornorskning og norvagisering.....	16
9.4 Importord fra navn.....	16
9.5 Nordiske hensyn.....	16
9.6 Fonologiske hensyn.....	16
9.7 Tilpasning til begge målformer.....	16
9.8 Morfologiske hensyn.....	16

9.9 Spesifisering av metode – kilde	16
9.10 Registrering og kunngjøring.....	16
9.11 Parallellform versus eneform	16
9.12 Behandlingsmåte i fagråd 3	17
10 Særskilt om rådgivning som gjelder uttale.....	17
11 Særskilt om skriveregler.....	17
11.1 Hva er skriveregler?	17
11.2 Fastsetting og status.....	17
11.3 Faste skriveregler.....	18
12 Prosess og vedtak	18
12.1 Prinsipper og mal for saksforberedelse	18
12.2 Metode for behandling av normeringssaker	18
12.3 Vedtak og kunngjøring	19
Mal for saksbehandling av normeringsspørsmål.....	20

Innledning

Offisiell rettskrivning for bokmål og nynorsk er et arbeidsfelt for Språkrådet. Språkrådet kan vedta skrivemåte og bøyning av nye ord, og det kan vedta endringer i skrivemåte og bøyning av ord som har offisiell form fra før. Det kaller man også å normere, dvs. fastsette som norm, som gjeldende rettskrivning. Retningslinjene i dette notatet viser hvilke hensyn Språkrådet tar i arbeidet med normering.

1 Hvorfor normere?

Språk er et normativt fenomen. Både talemål og skriftspråk hviler på en mengde normer for hvordan ord og setninger kan se ut og kva de kan bety. For talemål er normene oftest ikke eksplisitte, men kan betraktes som en stilltiende overenskomst mellom språkbrukerne, som styrer hvordan ytringer blir formulert og avkodet. Slike normer kan man kalle «operative». De finnes så lenge det finnes språkbruk som blir styrt av dem, og de blir lært gjennom bruk av språket. De operative normene er på et vis språket selv.

Siden de operative normene allerede ligger i språkbevisstheten og språkbruken, og definerer rett og galt uten å være formulert, er det rimelig å spørre hva man skal med preskriptive normer, det vil si normer som har blitt formulert og foreskrevet av et organ med autoritet, og som gjelder for språkbruken på visse områder. For å svare på det må man se på forskjellen mellom talemål og skriftspråk. Et skriftspråk trenger bevisst pleie. Historisk sett er skriftspråk alltid sekundære sammenlignet med talemål. Opphavet til et skriftspråk er skriftfesting av et eksisterende talemål, eller en bevisst konstruksjon basert på et utvalg av eksisterende talemål. Dette betyr likevel ikke at det er rimelig å se på utviklede skriftspråk som helt sekundære i forhold til talemål i samtiden.

Skriftspråk skiller seg fra talemål på flere måter. Skriftspråk er aldri noens førstespråk, i motsetning til talemålet. Traderingen av et skriftspråk til nye generasjoner forutsetter kulturinstitusjoner – strukturert opplæring, skoler, medier, forlag – som traderingen av et talemål ikke trenger. Samtidig har et utviklet skriftspråk det felles med et talemål at det hviler på et system av uformulerte, operative normer for hva som kan og ikke kan godtas, forankret i et samfunn av språkbrukere. På den måten er et skriftspråk også et eget, selvstendig språk som må læres; det er ikke bare et transkripsjonssystem for tale. Det språksamfunnet som disse skriftspråknormene er forankret i, har likevel en egen struktur sammenlignet med samfunnet rundt et talemål; et skriftspråksamfunn består av folk som leser og skriver, ofte med stor sosial og geografisk spredning. Skriftspråket har en historisk dybde som talemålet mangler, fordi tekster blir lest lenge etter at forfatterne er borte. Det har også en hierarkisk struktur som følger av at enkelte leser mye mer enn andre, og enkelte blir lest av langt flere enn andre. Dette innebærer at ikke alle skrivende og lesende mennesker er like sentrale som bærere av de operative normene for skriftspråket. Den historiske dybden som et utviklet skriftspråk har, gir det dessuten et akkumulert ordtilfang og et stilregister som tydelig gjør det til et mer omfattende objekt enn noe et enkeltmenneske vanligvis kan mestre. Slik er et skriftspråk et felles kunnskapsobjekt som den enkelte har mer eller mindre partiell kunnskap om.

Disse forholdene gjør at skriftspråket er sårbart og krever særlig pleie. Ingen kan lese alt, og mange leser lite. Hvis skriftspråket på tross av dette skal formidles videre som en nyansert og uttrykksfull bærer av det kollektive minnet i samfunnet, trengs ressurser som dokumenterende

ordbøker og grammatikker, og systematisk arbeid med normer for grammatikk og rettskrivning. Her kommer da den preskriptive normeringen inn, som først og fremst gjelder rettskrivning og bøyning, i mindre grad syntaks og ordtilfang, og enda mindre ordbetydninger.

Rettskrivning og bøyning kan betraktes som relativt overfladiske sider av språket, men samtidig er det særlig rettskrivning og bøyning som gir skriftspråket en umiddelbar identitet og gjør det gjenkjennelig som det samme språket fra tekst til tekst. Dette er igjen en forutsetning for at skriftspråket lett skal kunne læres. Å holde skriftspråket enhetlig nok til at det lett kan kjennes igjen, blir derfor en viktig del av arbeidet for å holde skriftspråket oppe i det hele tatt.

Etter at den tidligere tilnæringslinjen i språkpolitikken nå er oppgitt, skal hovedgrunnlaget for normeringen være skriftspråkene våre slik de faktisk ser ut og utvikler seg i tekst. Stabile utviklinger i den operative normen er retningsgivende for den preskriptive normeringen. Dette reduserer likevel ikke normeringen til enkel objektiv observasjon. Det er fremdeles rom for valg mellom alternative språkpolitiske syn, for eksempel på avgrensningen av hvilke tekster som skal sees på som de mest sentrale og normbærende, og på avveiningen mellom tradisjon og tidsdybde på den ene siden og nærhet til talemålene i dag på den andre.

2 Språkpolitisk grunnlag for normering

Det språkpolitiske utgangspunktet er vedtektene for Språkrådet, særlig § 3 og 5. Språkrådet har ifølge vedtektene fullmakt til å gjøre rettskrivningsvedtak. Dersom rettskrivningsvedtakene er gjennomgripende, skal de legges frem for Kulturdepartementet til godkjenning, jf. § 3:¹

§ 3 Normering av bokmål og nynorsk

Språkrådet kan gi råd om staving og bøyning av nye og tidlegare unormerte ord og gjer bindande normeringsvedtak når språkutviklinga tilseier det. Føresegna gjeld også for transkripsjon av utanlandske namn. Språkrådet gir råd og rettleiing om tekniske skrivereglar og skal så langt det er tenleg, klargjera kva reglar som er obligatoriske for korrekt språk.

Etter opplæringslova § 9-4 fjerde ledd skal Språkrådet godkjenne ordlister og ordbøker til skulebruk.

Dersom faktisk språkbruk eller sterke systemomsyn tilseier det, kan Språkrådet vedta ny stavemåte og bøyning av tidlegare normerte ord og justeringar i skrivereglane. Vedtak om gjennomgripande endringar eller systemendringar skal leggjast fram for departementet til godkjenning. Føresegnene i første og andre punktum gjeld tilsvarande for opptak av tyske og danske importord i nynorske ordlister og ordbøker, jf. andre ledd.

§ 5 i vedtektene gjelder fagrådene som Språkrådet har oppnevnt for å sikre bredest mulig samfunnskontakt. Det er fagrådet for normering og språkoobservasjon (fagråd 3) som skal ta seg av normeringsspørsmål, som omtalt i tredje ledd:

---

¹ Jf. også punktet «4.2 Normeringsendringar» i høringsnotatet med utkast til regler om fullmakter og behandlingsprosedyre i rettskrivningssaker fra juli 2012.

Fagrådet som behandlar rettskrivingsspørsmål, skal ha åtte medlemmer, halvparten for kvar målform. Ein for kvar målform skal koma frå sekretariatet. Også leiar og nestleiar skal tilhøyra kvar si målform og alternera annakvart år. Normeringssaker som ikkje er felles for målformene, skal behandlast i den aktuelle halvdel av fagrådet.

Etter § 4 i vedtektene skal styret i Språkrådet godkjenne vedtakene fagråd 3 gjør:

Styret har det overordna ansvaret for verksemda i Språkrådet og skal behandla og avgjera alle viktige og prinsipielle spørsmål. Styret skal godkjenna alle vedtak som Språkrådet har fullmakt til å gjera etter § 3.

Den tidlige institusjonen Norsk språkråd hadde språknormering som en sentral oppgave. Språkrådet, som ble opprettet i 2005, fikk normeringsfullmakter i desember 2012. Retningslinjene her følger i stor grad det som var praksis i Norsk språkråd.

Til grunn for Språkrådets normeringsarbeid ligger videre Stortingsmelding 35 (2007–2008) Mål og mening,² særlig kapittel 8 (Språkdyrking – eit korrekt og velfungerande språk), og innenfor dette kapittelet delkapittel 8.4.1 (språknormering):

Stortinget har tidlegare [...] slutta seg til prinsippet om sjølvstendig normering av nynorsk og bokmål utan tilnærming, dessutan prinsippet om stabilitet, dvs. at vi bør ha mindre hyppige og mindre omfattande endringar i rettskrivinga enn det som tidlegare har vore vanleg her i landet. Desse to prinsippa bør framleis liggja til grunn og praktiserast mest mogleg konsekvent. (St.meld. 35 (2007–2008) pkt. 8.4.2.5.)

3 Faglig grunnlag for normering

3.1 Eksplisitte vedtak

Eksplisitte normeringsvedtak er dels uttrykt i tilfang som er eksplisitt normert gjennom vedtak, dels i tilfang som er godkjent av Språkrådet og av forgjengerne (Norsk språknemnd og Norsk språkråd), og i de utredningene som ligger bak gjeldende rettskrivning.³

Det eksplisitt normerte ordtilfanget i norsk finnes i

- ordbanken for bokmål og ordbanken for nynorsk
- tidligere rettskrivningsvedtak og beslutninger⁴ som ikke strider mot den seneste normeringen
- ordlister og ordbøker til skolebruk som Språkrådet har godkjent⁵
- normative publikasjoner fra Språkrådet⁶

---

² Bekreftet av kulturminister Torhild Widvey i interpellasjonsdebatt 25.2.2014.

³ Her er det tenkt på alle forberedende arbeider, fra trykte utredninger, som Ny rettskrivning for 2000-talet (2011), til upubliserte utredninger og sakspapirer i arkivet til Språkrådet med institusjonelle forgjengere.

⁴ En database over årsmeldingene fra Norsk språknemnd, Norsk språkråd og Språkrådet er under oppbygging.

⁵ Ordlistene og ordbøkene til skolebruk kan inneholde ord og uttrykk som ikke er registrert i Ordbanken.

⁶ F.eks. bøkene *Nyord i norsk*, termlister og termordbøker, lister over geografiske navn osv.

Begrunnelser for og drøfting av tidligere normeringsarbeid finnes dels i større, offentliggjorte publikasjoner som innstillingene om rettskrivning med tilhørende dokumentasjon. Mye finnes også i arkivene etter Norsk språknemnd og Norsk språkråd. Større saker har også vært fremlagt og begrunnet i Språknytt og i konferansebidrag og vitenskapelige publikasjoner.

Det mangler en felles bibliografi for dette tilfanget, og mye er vanskelig tilgjengelig. Språkrådet arbeider med å få digitalisert årsmeldingene og få knyttet normeringsvedtakene i årsmeldingene til Ordbanken.

3.2 Implisitte vedtak

Fra 1952 og frem til 2000 hadde Språkrådet i oppgave å godkjenne språket i læremidler. Dette oppdraget innebar et omfattende arbeid innenfor rettskrivning, orddannelse og terminologiutvikling som stort sett ikke ble bokført som normeringsvedtak. Dette korpuset av godkjent tekst må også regnes med i normeringsgrunnlaget for norsk, for implikasjonen av at en lærebok i denne perioden kom på trykk, var at språket og dermed ordformer og rettskrivningsvalg var godkjent av Språkrådet.

3.3 Orddannelse i norsk

Orddannelsessystemet i norsk, med sammensetninger og avledninger, gjør at nyordsproduksjonen går uavbrutt hele tiden. Dette er uproblematisk så lenge skrivemåte og bøyning for hver orddel er i samsvar med det eksplisitt normerte ordtilfanget. Det å lage og skriftfeste sammensatte og avledede ord hører med til den generelle språklige kompetansen i norsk skriftkultur. Bare en svært liten del av denne tilveksten blir eksplisitt normert. Språkrådet normerer nyord når språkutviklingen tilsier det.

3.4 Faktisk språkbruk

Den største endringen i arbeidet med normering av rettskrivningen er at det i dag er mye enklere å undersøke faktisk språkbruk enn det var for noen tiår siden. Innenfor de siste tiårene er det bygget opp svært store søkbare tekstkorpus over norsk skriftspråk, og forholdsvis store elektroniske talemålssamlinger. Dette skaper en ny arbeidssituasjon for alt normeringsarbeid, og krever kompetanse på nye områder i Språkrådet.

Det sentrale ordtilfanget er høyfrekvent, og blir brukt som normeringsmal for mindre frekvent ordtilfang. Man bør ha i mente at de aller fleste ordformer har lav frekvens i skriftspråket. Det er f.eks. ikke vanlig at man finner alle mulige bøyingsformer av et sammensatt substantiv i et korpus, uansett hvor stort det korpuset er.

4 Språkspørsmål og normering

Språkrådet får flere tusen språkspørsmål i året.⁷ Det aller meste svarer sekretariatet på. Ofte er korrekt og fullstendig informasjon om hvordan normen faktisk ser ut, tilstrekkelig. Slike saker kommer dermed ikke til fagråd 3.

---

⁷ En database med spørsmål og svar er under oppbygging.

En del spørsmål kommer også inn via nettsiden til Bokmålsordboka og Nynorskordboka (ordbokene@iln.uio.no). Det meste blir svart på lokalt. Tvilsspørsmål går videre til Språkrådet.

Siden Språkrådet har manglet normeringsfullmakter inntil desember 2012, er mange spørsmål utsatt med tanke på senere behandling. Nye importord som har virket greie, er håndtert i sekretariatet, og er registrert i Ordbanken (f.eks. *blogg* og *ebola*).

Ordlister og ordbøker til bruk i skolen skal legges frem til godkjenning, og herfra kan det komme spørsmål til fagrådet.⁸ Det hender også at andre institusjoner, f.eks. NRK, legger frem virksomhetsinterne retningslinjer for ordvalg og språkføring og ber om merknader fra Språkrådet til dette før det blir tatt i bruk.

4.1 Normativ beslutning eller råd

Spørsmål som krever normativ beslutning, er uavklarte spørsmål innenfor ortografi (allmennordtilfang og navn), bøyning og orddannelse. Dette kan behandles på alle nivåer (fonologi, bøyning, orddannelse, ortografi, enkeltord eller grupper). Tvilsspørsmål og større spørsmål blir forberedt som saker for fagråd 3, annet tilfang kommer som orienteringssaker til fagrådet.

Om andre språklige emner (ordvalg, uttale, terminologi, betydning, syntaks, stil osv.) gir Språkrådet anbefalinger i samsvar med det tilfanget som foreligger. Hoveddelen av rådgivningen går ut på å gjøre greie for faktisk bruk, og vise alternativ.

For behandling av importord og nyord er det også utarbeidet særskilte retningslinjer, se pkt. 9.

En side ved normeringsarbeidet som svært mange er opptatt av, er skriveregler som ikke direkte gjelder rettskrivning eller bøyning (som f.eks. datoformat). Også disse sakene kommer til Språkrådet for normativ beslutning.

4.2 Hva slags spørsmål kommer til fagråd 3?

Språkrådet ser det generelt slik at oppgaven innenfor språknormering er å styrke skriftnormen for bokmål og nynorsk med utgangspunkt i faktisk språkbruk, både den tidligere og den nåværende, og samtidig unngå endringer som innebærer unødvendig variasjon eller valgfrihet. Hva dette innebærer, må drøftes fra sak til sak. Generelt bør man helst normere klasser av ord fremfor enkeltord, slik at innslaget av unntak i bøyningsmønstrene blir mindre (jf. pkt. 5.2.5 og 6.2.5).

Sekretariatet i Språkrådet legger frem saker som krever normeringsbeslutning, for fagråd 3. Spørsmål som kommer utenfra, blir lagt frem for fagråd 3 når man ikke finner svar i eksisterende normert tilfang, og når det gjelder ønsker om endring av eksisterende rettskrivning. Større saker der Språkrådet vil ha bistand fra fagråd 3, er ofte uavklarte spørsmål som gjelder flere ord og ordgrupper. Det mest omfattende er selvsagt rettskrivningsreform, som bokmålsreformen i 2005 og nynorskrettskrivningen av 2012. Mindre omfattende saker er restanser i bokmålsrettskrivningen der man i sin tid vedtok at man ville vente på nynorskreformen. Etter rettskrivningen av 2012 står det også igjen noen

---

⁸ For ordbøker og ordlister til skolebruk er særskilte retningslinjer under utarbeiding.

spørsmål som må håndteres parallelt i nynorsk og bokmål. Det gjelder bl.a. genusvariasjon i substantiver og variasjon i bruk av sammensetningsfuge.

5 Særskilt om bokmål

5.1 Bakgrunn

Skriftspråket bokmål bygger på fornorskningen av det danske skriftspråket som vi hadde i landet frem til slutten av 1800-tallet, gjennom rettskrivnings- og språkreformer i 1907, 1917, 1938, 1959, 1981 og 2005. I 1907 og 1917 bygget denne fornorskingsprosessen i stor grad på Knud Knudsens ideer. Siktemålet var å forankre ortografien og bøyningsformene i norsk tale. Knudsens prinsipp var å basere reformen på en utbredt by-sosiolekt, «den landsgyldige dannede dagligtale», også kalt «talt riksmål». Fra 1917 til 1981 var formålet med rettskrivningsendring i offentlig regi å legge til rette for forholdsvis rask tilnærming mellom skriftnormene riksmål/bokmål og landsmål/nynorsk. Dette førte til at mange tradisjonelle skriftspråkformer med grunnlag i «dannet dagligtale» ble utelukket fra offisiell norm, mens nye former ble innført som ledd i tilnæringsplanen, uten at de allerede var i skriftlig bruk. Tanken om rask språklig tilnærming gjennom skriftspråknormering ble reelt lagt på is fra 1981. I 2002 vedtok Stortinget enstemmig at de to målformene deretter skulle normeres på egne premisser, det vil si uten sideblikk til den andre målformen, men likevel slik at unødige forskjeller i ortografiske prinsipper (f.eks. stavemåte av lånord) skal unngås. Dette var grunnlaget for reformen i 2005, og er gjeldende politikk i dag.⁹

Et resultat av tilnæringsperioden er at skriftlig bokmål i dag oppviser større variasjon mellom alternative ordformer enn det som ellers er vanlig i moderne skriftspråk. Tekstmaterialet viser en del samvariasjon mellom de ulike formvalgene, slik at vi kan snakke om operative subnormer av bokmål, tradisjonelt kalt «konservativt», «moderat» og «radikalt» bokmål, med mellomformer.

Variasjonen innenfor bokmål slik det skrives, setter grenser for mulighetene for å redusere valgfriheten i den offisielle normen. Det er heller ikke klare indikasjoner på at den eksisterende valgfriheten oppleves som problematisk av språkbrukerne. I noen tilfeller utarbeider avisredaksjoner eller andre snevrere «husnormer». Kunnskapsgrunnlaget for det fremtidige normeringsarbeidet må utvikles videre, særlig gjennom fortsatt oppbygging av bredt sammensatte og språklig analyserte tekstkorpus.

5.2 Prinsipper for normeringen av bokmål

Prinsippene for normering av bokmål faller i stor grad sammen med prinsippene for normering av nynorsk (avsnitt 6.2), men med en litt avvikende vektlegging.

5.2.1 Selvstendighetsprinsippet

Bokmålet skal normeres på grunnlag av egen skriftlig praksis og utvikling, og uavhengig av nynorsk, men i normeringen skal man unngå unødige forskjeller mellom de to målformene i grunnleggende ortografiske prinsipper, orddeling, tegnsetting, tekniske skriveregler og norvagisering av lånord.

---

⁹ Jf. St.meld. 35 pkt. 8.4.2.2.

5.2.2 Stabilitetsprinsippet

Rettskrivningen av 2005 skal ikke endres vesentlig på kort sikt, men det kan gjøres mindre justeringer. Slike justeringer omfatter ord som ikke har vært normert tidligere, retting av inkonsekvenser i tidligere normering og i oppfølgingen av den, og normendringer som følger av at ordformer kommer inn i eller går ut av bruk i skriftlig praksis.

5.2.3 Bruksprinsippet (ususprinsippet)

Det vesentlige grunnlaget for normeringen av bokmål er språket slik det ser ut i bokmålstekster, med særlig vekt på tekster som vurderes som normdannende. Avgrensningen av normdannende tekster skal blant annet ta hensyn til språklig kvalitet og antatt innflytelse på persepsjonen av operativ norm.

5.2.4 Stramhetsprinsippet

Det er i utgangspunktet ikke noe mål verken å stramme inn eller utvide valgfriheten i bokmålsnormen. På lang sikt bør det likevel vurderes om normen kan strammes inn noe, i den grad hensynet til usus og stabilitet tillater det. Øket valgfrihet ved enkeltord kan bli nødvendig når nye former skal innlemmes i normen, fordi man normalt ikke samtidig kan utelukke en eksisterende form som fortsatt er i bruk. I slike tilfeller vil det være et formål å vurdere om den gamle formen kan tas ut av normen etter en tid.

5.2.5 Enkelhetsprinsippet

Normeringen skal i størst mulig grad gjelde klasser av ord snarere enn enkeltord, slik at innslaget av unntak i bøyningmønstrene minimeres. Dette begrenses likevel av ususprinsippet: Dominerende avvikende bøyning i frekvente enkeltord bør beholdes. Endringer motivert av systemhensyn kan medføre øket valgfrihet ved enkelte ord.

5.2.6 Tradisjonsprinsippet

Det er en verdi ved et skriftspråk at det forblir gjenkjennbart som det samme språket over flere generasjoner. Mye leste eldre tekster bør derfor også betraktes som en del av det normdannende tekstgrunnlaget for normeringsarbeidet, slik at tradisjonelle former som fremdeles er i bruk, i noen grad blir beholdt selv om de har lavere bruksfrekvens enn før.

5.2.7 Ordforrådsprinsippet

Dette prinsippet er en begrensning på normeringens domene: Ordforrådet i bokmål normeres ikke offisielt. Den offisielle normen fastslår hvordan ord skal skrives og bøyes, men avgrenser

ikke hvilke ord (leksemer) som tilhører språket; det er en leksikografisk oppgave å avgjøre hvilke ord som skal med i en ordbok. At ord ikke omtales i offisiell norm, betyr altså ikke at offisiell norm utelukker dem, bare at deres stavemåte og bøyning ikke er normert.

6 Særskilt om nynorsk

6.1 Bakgrunn

Grunnlaget for det nynorske skriftspråket ble lagt på 1800-talet da Ivar Aasen utformet landsmålet. Han bygget på undersøkelser av talemålene i landet, holdt dette opp mot norrønt, og så også til dansk og svensk skrifttradisjon. Landsmålet fikk sin første offisielle rettskrivning i 1901. Siden da har det skiftet navn til nynorsk (i 1929), og målformen har vært igjennom flere store rettskrivningsreformer, fremfor alt i 1917, 1938, 1959 og 2012. Fra 1917 til 1981 var formålet med rettskrivningsendring i offentlig regi å legge til rette for forholdsvis rask tilnærming mellom skriftnormene riksmål/bokmål og landsmål/nynorsk. Tilnærmingspolitikken ble avsluttet av Stortinget i 2002.

Den nynorskrettskrivningen som gjelder fra 2012, slutførte et reformarbeid som hadde vart et par tiår. For normeringsarbeidet i årene fremover blir fremfor alt uttalelser fra nasjonale myndigheter fra og med 2002 og Språkrådets styre retningsgivende.

St.meld. nr. 35 (2007–08) legger vekt på normstramhet (s. 172), men innrømmer valgfriheten en historisk etablert plass i rettskrivningene. Det er lagt vekt på stabilitet (s. 173), men samtidig blir følgende slått fast (s. 174): «Både i sjølve rettskrivinga og i dei såkalla skrivereglane finst det likevel mange detaljar, og erfaring viser at det ofte oppstår behov for å vurdera visse justeringar eller tilpassingar.» Departementet sluttet seg til Språkrådets daværende planer for arbeidet med ny nynorskrettskrivning og la selv særlig vekt på at «nynorsken skal framleis vera slik utforma at han kan ha appell til språkbrukarar over heile landet, og at ein ikkje stengjer ute former som er i allmenn bruk blant breie grupper av nynorskbrukarar» (s. 206).

Rettskrivningsnemnden som ble utnevnt av Språkrådet 16.12.2009 og utarbeidet den nye nynorskrettskrivningen i perioden 2010–11, hadde et mandat som fremdeles er retningsgivende i normeringsarbeidet.¹⁰ Nynorsknormen er nå uten sideformer.

6.2 Prinsipp for normeringen av nynorsk

Prinsippene for normering av nynorsk faller i stor grad sammen med prinsippene for normering av bokmål (avsnitt 5.2), men med en litt annen vektlegging.

6.2.1 Selvstendighetsprinsippet

Nynorsken skal normeres på selvstendig grunnlag. I normeringssaker for nynorsk skal det derfor normalt ikke tillegges vekt om en eventuell endring fører i den ene retningen eller den andre i forhold til bokmål. Man skal likevel ikke innføre nye forskjeller mellom målformene i

---

¹⁰Den nye rettskrivningen skulle være «ei tydeleg, enkel og stram norm for nynorsk, utan sideformer»; videre skulle normen kunne «appellera til språkbrukarar over heile landet og [gi] rom for former som er i allmenn bruk blant breie grupper av nynorskbrukarar».

orddeling, tegnsetting, tekniske skriveregler eller lignende. I norvagisering skal målformene følge hverandre så lenge det ikke bryter med rettskrivningen i målformene ellers.

6.2.2 Stabilitetsprinsippet

Rettskrivningen av 2012 skal ikke endres vesentlig, men det kan gjøres mindre justeringer. Man kan normere ord og uttrykk som ikke har hatt normert form tidligere. Normeringen av enkeltord kan endres når det er gode grunner til det, for eksempel for å fjerne inkonsekvens, for å skape bedre samsvar mellom norm og språkbruk eller for å gjøre normen enklere. Slike endringer for enkeltord kan gjøres selv om de innebærer utvidelse av normen på det punktet.

6.2.3 Bruksprinsippet (ususprinsippet)

Det vesentlige grunnlaget for normering av nynorsk skriftspråk er språket slik det ser ut i nynorsk tekst, med særlig vekt på tekster som blir vurdert som normdannende. Man kan ta inn nye former i normen dersom de er mye brukt i skrift og vil gjøre normen enklere å bruke. Man bør da vurdere om den gamle formen kan tas ut av normen. Man bør normere uavhengig av opphav. Vurderinger under bruksprinsippet må bygges på undersøkelser av store tekstkorpus som dekker nynorsk skrift både diakront og synkront og har god nok sjangerspredning.

6.2.4 Stramhetsprinsippet

Rettskrivningen av 2012 ble vedtatt som uttrykk for det man vurderte som passende stramhet. Det er således ikke et mål verken å stramme inn eller å utvide normen. Dersom normerte enkeltord likevel får en ny form i rettskrivningen, bør den eldre formen ofte bli stående en tid, siden fjerning med en gang da bryter med stabilitetsprinsippet.

6.2.5 Enkelhetsprinsippet

En rettskrivning som er enkel å bruke, skal på den ene siden ta vare på spontan skriveskikk, bygget på innarbeidet praksis, på den andre siden være så systematisk at språkbrukere kan resonnerer seg frem der man støter på noe ukjent. Disse to hensynene vil noen ganger kollidere. Enkelhetsprinsippet skal ikke forstås slik at det enkleste systemet alltid er å foretrekke; man må se normen i sammenheng med talemålene og skriftspråkbruken og vurdere hver sak for seg.

6.2.6 Talemålsprinsippet

Når man strammer inn normen på punkter der det er talemålsvariasjon, bør formen som har best talemålsgrunnlag, bli stående. Dersom man utvider normen, bør den nye formen ha svært godt talemålsgrunnlag. Med talemålsgrunnlag er det tenkt både på frekvens, generell utbredelse og utbredelse i kjerneområdene for nynorsk.

Bruksprinsippet går foran talemålsprinsippet: Unormerte former som er lite brukt i skrift, skal ikke tas inn i normen selv om de har godt talemålsgrunnlag.

6.2.7 Tradisjonsprinsippet

Nynorskrettskrivningen skal videreføre former som har en etablert plass i den nynorske skriftspråktradisjonen. Skriftspråktradisjonen strekker seg tilbake til 1800-tallet, men i normeringen av den fremtidige nynorsken må man fremfor alt ta hensyn til de siste generasjonene. En innstramning av normen bør ikke ta ut former som har vært mye brukt etter rettskrivningsreformen i 1959.

6.2.8 Ordforrådsprinsippet

Ordforrådet i seg selv er ikke et normeringsspørsmål. Det er forutsatt at skoleordlister og skoleordbøker gjennom ordutvalget gjør greie for ordtilfanget i nynorsk på en måte som viser vanlig bruk over tid. Ordforråd som er etablert i språkbruken, blir ikke tatt ut av normen. Når det gjelder opptak av tyske og danske importord i nynorske ordlister og ordbøker, kan Språkrådet gjøre bindende vedtak, jf. § 3 i vedtektene.

7 Særskilt om normeringshensyn ved fastsetting av terminologi

Språkrådet har et ansvar for nasjonal samordning av arbeidet med å utvikle fagterminologi på norsk. Utvikling av norsk fagterminologi krever spesifikk kunnskap om det gjeldende fagområdet. Terminologiutvikling må derfor skje i fagmiljøene. Samarbeid om terminologiutvikling er sterkt ønskelig, og Språkrådet bør bidra med å legge til rette for terminologisk arbeid og spille en aktiv rolle som rådgiver i terminologisk arbeid. Språkrådet bør også engasjere seg i hvordan kunnskapen om terminologi blir lagret og formidlet i Norge.

7.1 Normering og grenseflaten mot terminologi

I terminologisk rådgivningsarbeid må man skille mellom (1) å velge blant aktuelle termkandidater og (2) hva som skal være normert form på enkeltkandidater. På det første punktet kan Språkrådet gi råd på generelt grunnlag, som f.eks. å anbefale en avløserterm fremfor et engelsk alternativ. Språkrådet vil også ha synspunkter når det gjelder valg mellom alternative norske termer, men slike uttalelser har ikke normativ kraft. Fagmiljøene må selv vurdere hvilke termer som skal være anbefalt, tillatt eller frarådd, og utarbeide relevante avløsertermer. I noen tilfeller kan det også være uenighet mellom ulike fagmiljøer om hva som er den best egnede termen, og det er vanskelig å se for seg at Språkrådet skal kunne normere dette.

7.2 Normert form for termer

På det andre punktet vil Språkrådet bidra ved å fastsette normert form for aktuelle termkandidater. Når etablerte termer inngår i allmennspråket, vil de kunne normeres ved

oppføring i ordbøker. Men et normeringsvedtak om rettskrivning og bøyning innebærer ikke at formene nødvendigvis utgjør anbefalte termer.

Normeringen av ordformer som blir brukt som fagtermer, følger de prinsippene for normering som gjelder for allmennspråket. Man må på samme måte kartlegge bruken i fagspråklig kontekst og ta hensyn til sentrale fagmiljøer. En slik ususbasert begrunnelse var grunnlaget for at *design* ble normert som intetkjønnsord i tillegg til hankjønn i 2014, bl.a. på initiativ fra Patentstyret.

7.3 Samarbeid med termfaglige miljøer

Generelt skal normeringen av fagterminologi ta hensyn til etablerte standarder og eksisterende oppdaterte termbaser som blir brukt av fagmiljøene. Man må også ta hensyn til bruk i de nordiske nabospråkene og internasjonal bruk av tekniske termer og måleenheter.

Sentrale miljøer for terminologiutvikling er statlige institusjoner som oversetter fagtekster til norsk, som Norges Bank, Sjøfartsdirektoratet, UDs enhet for EØS-oversettelse og Universitets- og høgskolerådets termgruppe. Terminologi som er vedtatt der, vil i praksis ha en normgivende effekt. Språkrådet vil i sitt normeringsarbeid ta hensyn til forslag som kommer fra slikt hold.¹¹ Denne fremgangsmåten vil sikre at man fra statlig hold får en entydig terminologi, og dermed bidra til gjennomslag for termen i brukermiljøene.

Språkrådet kan også i visse tilfeller gjøre en mer systematisk gjennomgang av termlister og termbaser. I forbindelse med større gjennomganger med revisjon er det naturlig at også fagråd 3 kan bli trukket inn som rådgivende organ.

8 Særskilt om normeringshensyn for navn

Navn er en del av språket som blir opplevd som særlig identitetsskapende, og det er ofte knyttet sterke følelser til håndtering av navnespørsmål. Egennavnene (proprie), som omfatter navn på steder, personer, visse husdyr, skip, institusjoner, virksomheter, organisasjoner, bøker m.m., utgjør en stor del av det språklige inventaret. For Språkrådet er fastsetting av skrivemåte i norsk for ikke-norske navn også en stor oppgave.

8.1 Hvilken rolle har Språkrådet i normering av navneformer?

Stedsnavn i Norge er omfattet av særlige regler, utenfor Språkrådets vanlige normeringsprosedyre (lov om stadnamn (1990, revidert 2005)).¹²

---

¹¹ Et aktuelt eksempel er normering av alternative termer knyttet til begrepet *postdoktorstipendiat* (f.eks. *postdok/postdoc/postdoktor/postdoctor*). En normativ behandling av akademisk terminologi må gjøres i samråd med UHR, som i praksis vil si å ta hensyn til hvilke normeringskandidater som er oppført i UHRs termbase for universitets- og høgskolesektoren (<http://termbase.uhr.no/>) eller, om forholdene ligger til rette for det, å anbefale bestemte kandidater overfor UHR dersom begrepet ikke er oppført der.

¹² I brosjyren *Navnsetting av gater og veier/Namnsetjing av gater og vegar* gir Språkrådet råd om valg og skrivemåte av adressenavn og om prosedyren for saksbehandling.

Visse navnegrupper får form fastsatt av andre institusjoner, men Språkrådet skal normalt konsulteres på forhånd.¹³ Dette gjelder (1) navn på stater (beslutning i Utenriksdepartementet), (2) navn på norske offentlige institusjoner, (3) navn i polare områder (Polarinstituttet). Kommuneneavn kan bli en sak der Språkrådet blir rådspurt. En fast konsultasjonsordning gjaldt inntil for få år siden også for navn på petroleumsfelt. For disse navnegruppene kan Språkrådet gi råd og informere om hva som er regnet som god navneskikk.

8.2 Navn som Språkrådet normerer etter vanlig prosedyre

Navnegrupper der Språkrådet har ansvar for å fastsette navneform, er (4) utenlandske geografiske navn og (5) historiske navn. Språkrådet fastsetter også form på avledninger fra og sammensetninger med navn. En viktig gruppe er innbyggernavn (norske og utenlandske) med adjektiver. I navnesaker vil det ofte være spørsmål om bruk av stor og liten bokstav, særskrivning, kortformer osv., som også kommer inn under praktisering av skriveregler.

8.3 Annet arbeid med navn i Språkrådet

En viktig side av arbeidet Språkrådet gjør med navnespørsmål, er ikke normativt, men gjelder informasjon om navneformer og regler for navnefastsetting, rådgivning og oppmuntring til å vise navnevet.

9 Retningslinjer for normering av importord

Formålet med disse retningslinjene er å lage rutiner som operasjonaliserer normeringen av importord, jf. § 3 «Normering av bokmål og nynorsk» i vedtektene for Språkrådet.

Retningslinjene avløser retningslinjer som Norsk språkråd vedtok i 1998.

9.1 Behov og definisjoner

Dersom nye importord som blir tatt i bruk i norsk allmennspråk, ikke alt har en form som passer inn i norsk rettskrivning, skal man normalt gi dem norsk ordform, ved enten fornorskning eller norvagisering.

Importord vil si lånord og fremmedord. *Fornorskning* vil si at man finner et norsk ord (et avløserord) for importordet. *Norvagisering* vil si at man gir importordet norsk skrivemåte.

9.2 Vurderingsgrunnlag

For å kunne vurdere i hvilke tilfeller man skal satse på fornorskning eller norvagisering, må Språkrådet øke innsikten i importordprosessen gjennom systematisk observasjon av språkutviklingen og språksituasjonen.

---

¹³ Kulturdepartementets Rundskriv V-11/2007: Språkfaglige konsultasjonsrutiner ved navnelaging i staten.

9.3 Nærmere om fornorskning og norvagisering

For helt nye importord som er vanskelige å tilpasse til norsk lydstruktur, skal Språkrådet prioritere arbeidet med å finne norske avløserord. I ordlagingsarbeidet skal man legge vekt på å konferere med brukergruppene.

Dersom man bruker importord i norsk, skal det normalt godtas å skrive et importord i tråd med norsk uttale og norske rettskrivningsprinsipper, selv om det ennå ikke er normert slik.

9.4 Importord fra navn

Man bør være tilbakeholden med å endre termer som er i internasjonal bruk, f.eks. måleenheter, særlig når ordet er avledet av et navn. Eksempler: *becquerel*, *pasteurisere*.

9.5 Nordiske hensyn

Når man skal avgjøre hvorvidt man bør satse på norvagisering eller avløserord, bør man sammenligne med de skandinaviske nabolandene, og se etter gode løsninger i nabospråkene.

9.6 Fonologiske hensyn

Man skal norvagisere nye importord etter det dominerende mønsteret for tilpasning til norsk uttale.

9.7 Tilpasning til begge målformer

Norvagiserte ordformer skal vanligvis ha samme skrivemåte i bokmål og nynorsk.

9.8 Morfologiske hensyn

Norvagiserte substantiver, verb og adjektiver skal settes inn i norske bøyingsklasser slik at de får tradisjonelle norske bøyingsendelser.

9.9 Spesifisering av metode – kilde

De norvagiserte ordene skal følge nærmere definerte prinsipper som er listet opp i utredningen *Lånte fjører eller bunad* (s. 110–120).

9.10 Registrering og kunngjøring

Nye vedtak om norvagisering og fornorskning blir registrert i Norsk ordbank og skal kunngjøres av Språkrådet i hensiktsmessige kanaler.

Språkrådet skal ha en strategi for å fremme norvagiserte og fornorskede former.

9.11 Parallellform versus eneform

Dersom det ikke er grunn til å holde på fremmed skrivemåte i et importord, blir den fornorskede eller norvagiserte formen normert som eneform.

Dersom det er grunn til å regne fremmed skrivemåte av et importord som etablert i rettskrivningen, skal norvagisert eller fornorsket form komme i tillegg til den fremmede skrivemåten.

Når en norvagisert ordform har vært tillatt og brukt i 25 år, skal man analysere bruksmønsteret, og vurdere å gjøre ordformen til eneform.

9.12 Behandlingsmåte i fagråd 3

Fagrådet for normering og språkoobservasjon forbereder forslag til norvagisering og bør så langt råd er, prøve å behandle ord i grupper.

10 Særskilt om rådgivning som gjelder uttale

Språkrådet får en del spørsmål om uttale av enkeltord og navn. Språkrådet fastsetter ikke uttalenormer, men kan gi råd. Det er gjort rede for rådgivningen på nettsidene til Språkrådet.¹⁴ Disse rådene bygger på retningslinjer vedtatt for Norsk språkråd i 2001.¹⁵ Retningslinjene fremstår som foreldede og trenger revisjon. Fagråd 3 ønsker å spille en konstruktiv rolle i normeringen her. Fagrådet har ikke behandlet uttalespørsmål i sin funksjonsperiode.

Når Bokmålsordboka og Nynorskordboka skal revideres, vil opplysning om uttale bli en større sak for Språkrådet, og da vil det være rimelig at fagrådet uttaler seg.

11 Særskilt om skriveregler

11.1 Hva er skriveregler?

Dette feltet er ikke klart avgrenset, men det er knyttet til skriving av ord og tekster av alle slag og gjelder mange emner utenom den rene skrivemåten og bøyningen av ordene.

«Skriveregler» er knapt noen vanlig kjent term, og det omfatter alt fra konvensjoner som i stor grad er felles på tvers av språk (som at man begynner en setning med stor bokstav og avslutter med punktum eller annet skilletegn), til fagspesifikk tegnbruk.

11.2 Fastsetting og status

De nærmere reglene for norsk har vokst frem dels som ledd i utviklingen i rettskrivningen. Mye var fastlagt i 1970-årene. Boken *Skriveregler* av Finn-Erik Vinje har hatt en sentral posisjon. Første utgave kom ut i 1973 og hadde 64 sider, den 9. utgaven fra 2009 har 144 sider. Andre normkilder har vært veiledning i innledningen i ordbøker og ordlister.

Skrivereglene fyller mange praktiske behov, som hvordan man skriver datoer, andre talluttrykk og forkortelser, og hvordan man deler ord ved linjeskift. Språkrådet normerer bl.a. skrivemåten av tall (f.eks. årstall) og symboler når de skal skrives med bokstaver.

¹⁴ http://www.sprakradet.no/Sprakhjelp/Raad/Raad_om_uttale/

¹⁵ Norsk språkråd: Årsmelding 2001. Vedtak s. 19–20. Retningslinjer i vedlegg 4 s. 59–60.

Skrivereglene er jevnt over ikke særlig kontroversielle i dag. Det har vært kritikk om at f.eks. kommareglene er for innfløkte. Det er viktig at reglene ikke blir for mange og uoversiktlige. Språkrådet tok i 2006 til orde for «vurdering av et klarere skille mellom regel og råd i det som har med skrivereglene å gjøre».¹⁶

11.3 Faste skrivereglene

Prinsippet om stabilitet i normen bør råde også på dette området, samtidig som det også må være rom for å gjøre justeringer for at reglene skal være funksjonelle. Det gjorde Språkrådet i 2014 på noen punkter der språkbruken har endret seg mye i senere tiår.¹⁷ Utvidelse og ajourføring av normen, f.eks. når det gjelder forkortelser og akronymer, er også aktuelt.

En vurdering av behovet for normering må sees i sammenheng med hvordan Språkrådet formidler reglene og rådene. Ordbøkene kan bare i liten grad formidle slike skrivereglene. Språkrådets nettsider er den viktigste kanalen.

12 Prosess og vedtak

Dette kapittelet går nærmere inn på normeringsarbeidet som videreføring av kapittel 4.

12.1 Prinsipper og mål for saksforberedelse

For å få mest mulig enhetlig saksforberedelse for språkspørsmål fagråd 3 skal drøfte og/eller ta beslutning om, er det laget en mal for normeringssaker, på grunnlag av tidligere praksis under Norsk språkråd (vedlegg 1).

Rettskrivningsnemndene for nynorsk (2002 og 2010–2011) valgte å etablere en standard for gjennomgang av hvert punkt. Denne fremgangsmåten gjorde mye til at innstillingene ble leselige, oversiktlige og anvendelige som referansedokumenter i ettertid.

En slik mal legger til rette for lagring av normeringssaker i database, og dette er et mål på lengre sikt.

12.2 Metode for behandling av normeringssaker

Som malen viser, er metoden for behandling av normeringssaker

- klargjøring av status
- vedtaksforslag
- oversyn over normeringshistorikk og muntlig og skriftlig bruk, inklusiv frekvens
- vurdering (diskusjon)

De tre mulige vedtakstypene er

- ingen endring (inkludert negativt vedtak, dvs. ikke normere)

---

¹⁶I brev til Kultur- og kirke departementet «Svar på KKD's brev av 29. mai 2006 om det fremtidige normeringsarbeidet».

¹⁷Språkrådet godtok klokkeslett med kolon: 09:00, skrivemåten av årstall som *tjuefforten* ved siden av *totusenogfforten* og at datoer kan skrives med rekkefølgen 2014-02-11.

- endre gjeldende normering eller normeringsstatus
- holde på gjeldende normering og legge til noe

Det at saken i det hele tatt foreligger til behandling i fagråd 3, forutsetter at sekretariatet vurderer endring som mulig utfall. De tre vedtakstypene vil dermed ha som underlag argument for og mot endring.

Hvis man ikke har gode argumenter for at gjeldende normering bør gå ut eller innsnevres (i tilfeller med eksisterende valgfrihet), vil vedtaksforslag om endring måtte bli et forslag om tillegg til eksisterende norm. Dette er den mest generelle grunnen til at saker som gjelder enkeltord, ofte innebærer normutvidelse på mikronivå. Det er ellers svært mange hensyn som kan motivere endring av gjeldende normering eller vedlikehold av en situasjon med valgfrihet. Noen av dem er behandlet i forbindelse med utdypende avsnitt ovenfor.

12.3 Vedtak og kunngjøring

Normeringsvedtak i fagråd 3 skal godkjennes av styret i Språkrådet. Dersom det gjelder «gjennomgripande endringar eller systemendringar», skal de legges frem for Kulturdepartementet til godkjenning, jf. vedtektene.

Normeringsvedtakene skal kunngjøres på Språkrådets nettsider, gjennom oppdatering av Bokmålsordboka, Nynorskordboka og Norsk ordbank og gjennom andre passende kanaler.

Mal for saksbehandling av normerings spørsmål

SAK (referansenummer i fagrådet for normering og språkobservasjon og i styret)

- vedtaksforslag
- forslagsstiller
- bakgrunn og begrunnelse i kortform for at saken kommer opp
- referanse (lenke) til innkommet dokument

SAKSTYPE

Er dette en sak av type 1, 2 eller 3? Kryss av.

1 Realisering av eksisterende vedtak og normer

2 Forslag til styrevedtak om slike saker som er nevnt i § 3 i vedtektene

3 Forslag til anbefaling til Kulturdepartementet i slike saker som er nevnt i § 3 i vedtektene

VEDTAK

Forslag til kort vedtak, og henvisning til lengre vedtak som konklusjon på begrunnelse

STATUS

Oversyn over eksisterende og tidligere normering

Lenke til Ordbanken og Bokmålsordboka og/eller Nynorskordboka

Tidligere sakspapirer fra Språkrådet, Norsk språkråd, Norsk språknemnd

Andre og større utredninger (nynorsk for 2000-tallet o.l.)

NORMERINGS HISTORIKK

Hva sier Ordbanken, normeringsdatabasen og tidligere sakspapirer i Norsk språkråd og Språkrådet?

OVERSYN OVER BRUK

Frekvens før og nå

Dokumentasjon av (alternative) former: ordbøker, statistikk fra sentrale korpus, spørsmål til Språkrådet o.a.

bokhylla.no – lærebøker og andre dokumenter

Status i andre språk: nordiske språk, engelsk osv.

Nordiske hensyn i normeringen

DISKUSJON

Argumentasjon/diskusjon/drøfting som fører til et standpunkt; begrunnelse for standpunktet

Referanser til normeringsprinsipper på visse områder

Konsekvenser for andre områder av språket?

LENGRE VEDTAK SOM KONKLUSJON PÅ BEGRUNNELSE

Fagrådet mener (innstilling til innkommet forslag)

LITTERATURREFERANSER